

ALGUNES NOTES SOBRE LA SOCIÉTÉ DE LINGUISTIQUE ROMANE AMB MOTIU DEL SEU CENTENARI

Fernando SÁNCHEZ-MIRET
Universitat de Salamanca

La Société de Linguistique Romane (SLiR) va néixer l'any 1924.¹ Les dades més importants de la seva història es poden trobar a la web de la Société² i una informació més detallada es pot obtenir llegint les comunicacions relatives a la vida de la Société dins els números de la *Revue de Linguistique Romane (RLiR)*.³

La idea de crear aquesta societat va ser dels francesos Oscar Bloch i Adolphe Terracher. Pel que fa als aspectes legals, cal saber que la Société compta amb uns estatuts que han estat modificats en dues ocasions: els primers són de l'any 1925 i les modificacions són de 1956 i 1971; els textos es troben en els números corresponents a aquests anys de la *RLiR*. La seu administrativa va ser en primer lloc Estrasburg i després París, d'ençà dels estatuts de 1971 (SLiR 1971: 439). La llengua administrativa de la SLiR és el francès. El nombre de socis individuals es troba al voltant dels 800 i crec que es pot dir que constitueix l'associació més important de caràcter internacional dins l'àmbit de la disciplina.

En el primer volum de la *RLiR* es van publicar els documents fundacionals: la circular que Bloch i Terracher van enviar als romanistes, el programa, els primers estatuts de la Société i la llista de membres. Programàticament l'interès de la SLiR se centra en la lingüística i la filologia textual, deixant de banda tot allò que és història literària, i els seus objectius inicials, recollits a l'article II dels estatuts, eren els de publicar una revista i una bibliografia: «La Société publie: 1° une revue de linguistique romane; 2° une bibliographie annuelle» (SLiR 1925: V).

1. És gairebé natural que una revista com els *Estudis Romànics*, que tan lligada va estar i està a personatges rellevants en la història de la SLiR, no hagi volgut deixar passar aquesta data sense un record.

2. <<https://www.slior.org/societe/mission-historique/>>. La pàgina no està actualitzada en el moment d'escriure aquestes ratlles (15/5/2024) i la informació és incompleta.

3. <<https://www.eliphi.fr/#/eliphi-numerique/rlir/journals>>. Com s'esdevé molt sovint, l'ús de majúscules i minúscules en el nom de la Revue no ha estat sistemàtic. En el moment de la fundació el nom de la revista apareix com a *Revue de Linguistique romane* i també com a *Revue de linguistique romane*. Actualment la revista s'assigna el nom *Revue de Linguistique Romane*.

El projecte de publicar una bibliografia no es va dur mai a terme. En el sumari del segon fascicle del vol. 14, 1938 s'indicava que la Société «s'emploie à l'établissement d'une *Bibliographie critique*» i el mateix text es repetia en el volum 15, 1939. En els nous estatuts la idea d'una bibliografia anual desapareixia i en el seu lloc es prenia en consideració la publicació de cròniques bibliogràfiques: «La Société publie une Revue de Linguistique romane et, dans la mesure où la chose paraîtra utile, des chroniques bibliographiques» (SLiR 1956: 153). Així es va fer des de 1956 i poc a poc la secció es va transformar en una secció de recensions: «Quant au contenu de la Revue, nous nous sommes d'abord conformés à l'usage de ne publier que des articles et des chroniques bibliographiques, à l'exclusion des comptes rendus critiques. [...] En 1957, sur l'avis favorable des membres du Bureau, nous nous sommes décidés à donner de brefs comptes rendus» (SLiR 1959: 171). Des de l'any 1983 la secció porta el títol «Comptes rendus» i actualment ocupa pràcticament un 30 % de les pàgines de la revista.

L'objectiu i el compromís de publicar una revista anual sí que s'han complert exitosament, amb només la interrupció provocada per la Segona Guerra Mundial i el seus efectes.⁴ La direcció de la *RLiR* correspon al Secretari-Administrador de la SLiR. Adolf Terracher va administrar la *RLiR* durant 30 anys (des de 1925 fins l'any de la seva mort, 1955). Després se'n va fer càrrec Pierre Gardette, igualment fins a la seva mort, l'any 1973. Els han succeït Gaston Tuillon (1974-1980), Georges Straka (1981-1991), Gilles Roques (1992-2004) i Martin-Dietrich Gleßgen (2005-).

Actualment la *RLiR* accepta treballs en qualsevol llengua romànica, però les llengües de la *RLiR* originàriament eren també l'alemany i l'anglès. El darrer article publicat en alemany que he pogut trobar és de l'any 1966 i l'anglès hi va ser present fins l'any 1978. Des de l'any 2019 es publiquen resums dels articles en anglès (i cal esmentar que aquesta pràctica va rebre alguna crítica a l'assemblea general del congrés de La Laguna l'any 2022).

La *RLiR* s'ocupa de totes les llengües i varietats romàniques sobretot des d'un punt de vista comparatiu, amb atenció especial a l'estudi de la variació i la diacronia. També compta amb una rica tradició d'estudis de filologia medieval.

En els darrers anys i sota la direcció de Martin-Dietrich Gleßgen ha nascut en el si de la SLiR el projecte editorial Éditions de Linguistique et de Philologie (<<https://www.sliir.org/eliphi/>>), que compta ja amb un notable catàleg de publicacions i que ha publicat també les actes dels quatre darrers congressos de la SLiR.⁵

Juntament amb la publicació de la *RLiR*, l'altra activitat fonamental de la SLiR és l'organització dels congressos triennals. L'activitat congressual estava present des del començament de l'existència de la SLiR, però no es va convertir en un objectiu estatutari fins la reforma dels estatuts de 1971. El primer pas en aquesta direcció el trobem en els estatuts de l'any 1956, on es recollia que l'assemblea general de la Société s'havia de reunir amb motiu dels congressos, que, però, encara no tenien el nom amb el qual els coneixem avui: «Art. 5. – L'Assemblée générale se réunit sur convocation du président, à

4. El període d'irregularitat va durar des de 1940 fins l'any 1954.

5. Les actes del congrés de Trèveris (1986) i de tots els congressos entre 1995 i 2010 van ser publicades per l'editorial Niemeyer (més tard De Gruyter).

l'occasion des Congrès de Linguistique» (SLiR 1956: 154).⁶ A poc a poc va anar guanyant pes la idea que els congressos eren una part molt important de la vida de la Société (cf. SLiR 1962: 263), de manera que l'article 4 dels tercers estatuts, que són els vigents, ja recull com a objectiu de la Société l'organització dels congressos, que reben el nom amb què els coneixem avui (SLiR 1971: 439):

Article 4 (But). La Société de Linguistique romane a pour objet de grouper les personnes physiques et morales qui s'intéressent aux études de linguistique et de philologie romanes et désirent contribuer à leur développement. Elle a en particulier pour but la publication et la diffusion de la *Revue de Linguistique romane*, celles de tous autres ouvrages qu'elle jugera utiles, l'organisation — en accord avec les institutions invitantes — des Congrès de Linguistique et de Philologie romanes, ainsi que l'attribution de prix et de récompenses pour des travaux scientifiques du domaine de ses recherches.

Abans de la Segona Guerra Mundial es van organitzar cinc congressos (Dijon, Sion-Disentis-Coira, Roma, Bordeus, Niça) i algunes de les comunicacions es van publicar en números diferents de la *RLiR*.⁷ En el volum 7 (1931) i en el volum 9 (1933) es poden llegir els programes del segon i del tercer congrés respectivament. Després de la Guerra va caldre un procés de reorganització o gairebé nova fundació de la Société. El primer impuls es va produir l'any 1951 en un congrés a Lieja organitzat per les seccions de filologia germànica i de filologia romànica d'aquella universitat. Allí va tenir lloc una reunió presidida per Mario Roques en la qual es va decidir d'organitzar un congrés a Barcelona per l'any 1953. En tots aquells esdeveniments i en l'organització del congrés de Barcelona va tenir un paper fonamental el doctor Antoni M. Badia i Margarit i ell mateix ho va explicar molts anys més tard (Badia i Margarit 2010). De fet, la figura del doctor Badia és una de les més importants en la història de la Société, com vaig voler mostrar en la commemoració del centenari del seu naixement (Sánchez-Miret 2022).⁸

D'ençà de la represa a Barcelona, la SLiR ha organitzat de manera regular el seu congrés cada tres anys, passant per diferents països europeus i travessant dues vegades l'oceà per anar a Quebec i a Rio de Janeiro. Només la ciutat eterna pot presumir d'haver allotjat dues vegades el congrés (1932 i 2016); però probablement Zúric ho podrà fer també en un futur no gaire llunyà.

Com puntualitzava Pierre Gardette (SLiR 1959: 172), i com saben molt bé els organitzadors dels congressos, la SLiR decideix on s'ha de celebrar el congrés, però el pes de l'organització cau sobre les universitats o els instituts que s'ofereixen a servir de seu del congrés i això els atribueix la llibertat de donar a cada edició un caràcter una mica personal. Aquesta llibertat es pot traduir, per exemple, en l'organització de taules rodones o seccions de temes particularment lligats a la seu respectiva. Així comprovem que en el congrés de La Laguna hi va haver una taula rodona sobre l'estudi de l'espanyol d'Amèrica, que va posar de relleu la connexió de les illes Canàries amb el continent americà; en el

6. Els primers estatuts preveïen una reunió anual de l'assemblea general no lligada a cap congrés.

7. Els detalls es troben a <<https://www.slir.org/cilpr/mission-historique/>>.

8. Els dos paràgrafs precedents provenen en bona mesura de l'article esmentat.

congrés de Copenhagen hi va haver una taula sobre la romanística en els països nòrdics i una secció d'història de la lingüística i la filologia a Escandinàvia; o en el congrés de Roma van tenir-hi presència temes literaris.

Una altra activitat de la SLiR ha estat l'organització d'una Escola d'estiu. La idea va ser d'Alberto Varvaro, que la va dur a terme cinc anys seguits a l'illa de Procida (2008-2012) amb el títol *Scuola estiva di Linguistica e filologia romanza* (<<https://www.sliir.org/societe/ecole-d-ete/>>). L'any 2018 es va celebrar la sisena escola a Roma, organitzada per Roberto Antonelli. I n'estava preparada una altra edició per l'any 2020, que es va cancel·lar per motiu de la pandèmia del COVID.⁹ L'anunciada represa per l'any 2021 no es va produir. I una temptativa d'organitzar-ne una edició a l'Institut d'Estudis Catalans a Barcelona el juliol de 2023 no va tenir èxit per motius financers.

Per acabar aquesta breu passejada per la història caldria preguntar-se quin és el sentit de la SLiR avui? En opinió de Glessgen & Giolitto (2007), la SLiR desenvolupa un paper molt important en el manteniment de la idea de la disciplina romanística, perquè gestiona activament dos dels seus vectors fonamentals: una revista com la *RLiR* i els congressos.¹⁰ Per la meua banda, deixaré aquí alguns comentaris inconnexos. En primer lloc, trobo materialitzat en els congressos el concepte de *Romania amica* de què parlava el Dr. Badia. I aquesta dimensió de relacions personals em sembla important en el cas d'una disciplina de gran abast quant al seu contingut, però minsa quant als seus practicants.

En segon lloc em sembla evident que és necessària una societat com aquesta, de caràcter internacional, perquè la romanística, per definició, és supranacional. I hauria de ser objecte de reflexió si hi ha possibilitat de fer-la més acollidora per a lingüistes dels països de llengua romànica de fora d'Europa, perquè la seva presència allí és només testimonial. Com es desprèn de la Figura 1, la SLiR ha estat fins ara una associació predominantment europea.

Em sembla també necessari de reforçar la presència del món de llengua portuguesa dins els treballs de la SLiR. Com es pot comprovar, el nombre de socis portuguesos és molt reduït (només 14 l'any 2022). Penso que l'organització d'un congrés en terres portugueses seria una bona idea; però això és fàcil de dir i no tan fàcil de fer. I aquest comentari em permet de recordar una mica d'història de la selecció de les seus dels congressos. Hi va haver un temps en què hi havia més d'una seu candidata a organitzar el següent congrés (vegeu per exemple SLiR 1960). A partir de 1965 la situació més freqüent va ser la de comptar amb només un candidat; fins i tot en tres ocasions no n'hi havia cap de completament tancat en el moment de l'assemblea general (assemblees de 1974, 1980 i 1983) i sembla que l'any 1989 Zúric es va oferir perquè no havia arribat cap proposta (SLiR 1989: 612). Només l'any 2001 el Bureau de la SLiR comptava amb dos oferiments (Cagliari i Manchester), però per motius diversos el congrés no ha arribat a celebrar-se mai en cap dels dos llocs;

9. A la web <<https://www.sliir.org/societe/ecole-d-ete/>> encara es pot llegir (a primers de maig de 2024) la programació d'aquesta setena edició i l'avis de cancel·lació.

10. Els altres vectors rellevants per al manteniment de la idea d'una romanística comparativa són els manuals, les bibliografies i, amb menys impacte, l'ensenyament universitari. En aquest context no puc deixar de dir que els *Estudis Romànics* tenen també un paper important com a vector de la romanística, com ja vaig voler mostrar en Holtus & Sánchez Miret (2008: 101-107).

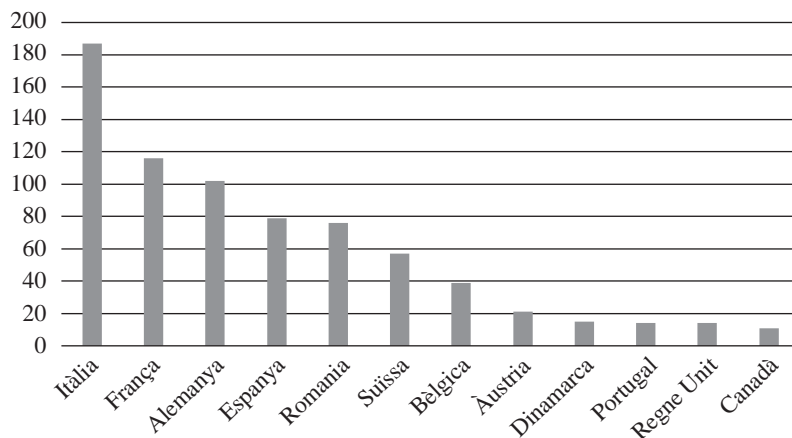

Figura 1. Nombre de socis (persones físiques) per país (dades de l'any 2022) (SLiR 2022: 622).

quan Manchester va haver de renunciar va ser substituïda per Aberystwyth (SLiR 2003); per la seva banda, Cagliari va ser reemplaçada per Innsbruck (SLiR 2005).

La selecció d'una seu per al congrés és una qüestió delicada. Per una banda, cal trobar o convèncer col·legues disposats a esmerçar temps, forces, tacte i caràcter per enllestir una estructura cada vegada més complexa. Per una altra banda, cal considerar l'interès, els guanys i els costos per la SLiR —o idealment— per la romanística en l'elecció d'una seu. A partir de la història dels congressos després de la represa a Barcelona l'any 1953, caldria fer una reflexió per trobar una possible lògica de la selecció futura de les seus. La Figura 2 mostra un enorme desequilibri en la distribució territorial dels congressos que

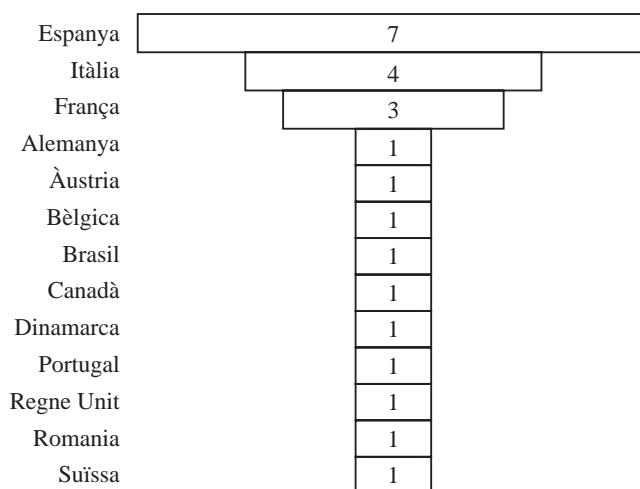

Figura 2. Nombre de congressos de la SLiR per país (període 1953-2024).

no sembla respondre a cap lògica. Altres associacions segueixen un criteri ben definit, com ara l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, que, a partir del V Col·loqui a Andorra (1979), els organitza alternativament en un territori de llengua catalana i en un allotjot. Potser aquest criteri no seria el millor per la SLiR, però segur que se'n podria trobar algun de profitós per l'objectiu de la promoció de la romanística.

Diferents aspectes de l'organització in situ i de la gestió dels resultats dels congressos han estat discutits en multitud de converses i per escrit. Recullo ara només uns pocs moments d'aquestes discussions. A l'assemblea general de Palma de Mallorca, Albert Henry va fer una proposta que no ha trobat aplicació (SLiR 1989: 614), però que conté aspectes sobre els quals caldria reflexionar, com ara el gigantisme dels congressos, la cerca d'una coherència temàtica, la qualitat de les discussions i la conveniència o no de publicar-ne actes:

Pour éviter gigantisme, dispersion et superficialité, nos congrès devraient, dans une certaine mesure, être soûplement structurés autour d'un grand concept fondamental: par ex., méthodes et méthodologie en linguistique romane / philologie romane — ou, la terminologie dans nos disciplines, etc. (communications de 3/4 d'heure, sévèrement triées, avec résumés remis au moins un an à l'avance, résumés envoyés aux membres, qui pourraient s'inscrire pour la discussion, d'une 1/2 heure ou de 3/4 d'heure au total); ces communications pourraient se tenir les matins — les après-midi étant réservés à des communications de sujet «libre», selon notre formule actuelle. Corollairement, plus d'Actes avec textes intégraux. La Société publierait les résumés (deux pages au maximum), les auteurs s'occupant ensuite de la publication en revue de leur texte in extenso.

Hans Goebel va publicar unes reflexions arran del congrés de Brussel·les en les quals insisteix en l'exigència d'un alt nivell de les comunicacions, la necessitat de comitès científics per cada secció del congrés, la utilitat d'organitzar tallers de recerca per afavorir el contacte entre experts i interessats en un tema específic i la creació de seccions de pòsters (Goebel 1998).

Rebecca Posner ens ofereix una història d'aquests “grands rassemblements festifs” que tenen aspectes positius i també febleses (Posner 2003: 435):

On peut se demander quelle est la contribution réelle de ces congrès, d'un point de vue scientifique. Il faut avouer qu'en soi ils n'apportent pas grand-chose de neuf, au sens où ils seraient censés initier de nouvelles évolutions de la recherche. Mais ils servent à diffuser des idées et des méthodes nouvelles, souvent développées en dehors de la discipline romaniste, et à rappeler aux nouveaux-venus les apports importants des méthodes plus traditionnelles. Ils réussissent aussi à rassembler des romanistes formés sous des régimes divers, pour se fortifier dans une ambiance sympathique et pour réaliser en quelque sorte la convergence des objectifs, et la compréhension tolérante des méthodologies divergentes.

I cal que ens preguntem també per la transmissió dels resultats d'un congrés. Tots sabem que en els processos d'avaluació de la recerca dins els nostres àmbits acadèmics la publicació d'un treball en les actes d'un congrés ha perdut valor. Un efecte d'aquesta tendència és que les últimes actes, resultat del congrés de La Laguna, ja no porten el nom

d'actes: «Nous placerons toutefois les volumes sous l'intitulé de *Perspectives de linguistique et philologie romanes* et passerons ainsi dans la logique d'une publication thématique» (SLiR 2022: 626). Caldrà analitzar si això té sentit i efecte. Des del congrés de Nancy els volums apareixen dins la Bibliothèque de Linguistique Romane (<<https://www.eliphi.fr/#/eliphi/catalogue/biliro>>) i una mica en el sentit de les reflexions d'Henry i de Goebel els textos publicats estan sotmesos ara a un procés de selecció i cada part va encapçalada per una introducció dels presidents de la secció respectiva.

Per acabar, voldria recordar que hi ha hagut intents d'establir contactes i una xarxa estable de diferents associacions de l'àmbit de la romanística, per exemple en ocasió del congrés de Roma (2016), però crec que no n'ha eixit res. Potser és un bon auguri que coincidint amb el centenari de la SLiR es posi en marxa la *Sociedad Española de Filología Románica*. Aquesta nova societat, una mica filla de la SLiR, va quedar registrada en el mes de desembre de 2023 i celebrarà aviat la primera assemblea general. Potser s'obre aquí una porta a la col·laboració.

En definitiva, la SLiR és ben viva i té reptes per endavant. N'esmento alguns també de manera inconnexa. Millorar la posició de la *RLiR* en indicadors com SJR. Actualitzar la web i crear un corrent fluent de comunicació en línia amb els socis, perquè tinc la impressió que la SLiR existeix per a molts socis només cada tres anys amb ocasió dels congressos i desapareix del seu entorn durant la resta del temps. Dinamitzar les assemblees generals. Repensar l'estructura dels congressos i la manera de publicar-ne els resultats. I, per últim, no oblidar el projecte de l'organització estable d'una escola (d'estiu o de qual-sevol estació) per a joves recercadors.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (2010): *El VII Congreso Internacional de Lingüística Románica (Barcelona 1953). Por la romanística y por la lengua catalana*. [<https://portal.uned.es/portal/page?_pageid=93,25126298&_dad=portal&_schema=PORTAL>].
- GLESSGEN, Martin-D. / GIOLITTO, Marco (2007): «Los vectores de la romanística a través del tiempo», dins GARGALLO GIL, José Enrique / BASTARDAS, Maria Reina (ed.): *Manual de lingüística románica*. Barcelona: Ariel, p. 375-393.
- GOEBL, Hans (1998): «Tribune libre», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 62, p. 628-630.
- HOLTUS, Günter / SÁNCHEZ MIRET, Fernando (2008): «Romanitas», *Filología Románica, Romanística*. Tübingen: Niemeyer.
- POSNER, Rebecca (2003): «Recherches sur l'histoire des langues romanes: les sociétés savantes et congrès», dins ERNST, Gerhard / GLESSGEN, Martin-Dietrich / SCHMITT, Christian / SCHWEICKARD, Wolfgang (ed.): *Romanische Sprachgeschichte / Histoire linguistique de la Romania. Ein internationales Handbuch zur Geschichte der romanischen Sprachen / Manuel international d'histoire linguistique de la Romania. 1. Teilband / Tome 1*. Berlin / New York: De Gruyter, p. 433-437.

- SÁNCHEZ-MIRET, Fernando (2022): «Antoni M. Badia i Margarit i la Société de Linguistique Romane», dins VENY, Joan / CABR  , Teresa (ed.): *Antoni M. Badia i Margarit: rellevància acad  mica, inquietud científica i servei a la llengua. Commemoració del centenari del seu naixement*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 211-224.
- SLiR (1925): «Avant-propos», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 1, p. I-X.
- SLiR (1956): «Assemblée générale de la Société de Linguistique romane, Florence, 5 avril 1956», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 20, p. 148-156.
- SLiR (1959): «Assemblée générale de la Société de Linguistique romane, Lisbonne, 3 avril 1959», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 23, p. 170-183.
- SLiR (1960): «Vie de la Société de Linguistique romane», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 24, p. 427-428.
- SLiR (1962): «Assemblée générale de la Société de Linguistique romane, Strasbourg, 26 et 27 avril 1962», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 26, p. 262-270.
- SLiR (1971): «Assemblée générale extraordinaire de la Société de Linguistique romane, Québec, 30 août 1971», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 35, p. 437-442.
- SLiR (1989): «Assemblée générale de la Société de Linguistique romane, Saint-Jacques-de-Compostelle, le vendredi 8 septembre 1989», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 53, p. 599-614.
- SLiR (2003): «Proc  s-verbal de la réunion exceptionnelle du Conseil d'Administration et du Bureau de la Société de Linguistique Romane», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 67, p. 629-630.
- SLiR (2005): «XXVe Congr  s International de Linguistique et de Philologie Romanes». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 69, p. 318.
- SLiR (2022): «Assemblée générale de la Société de Linguistique romane, La Laguna, le mercredi 6 juillet 2022», *Revue de Linguistique Romane*, vol. 86, p. 621-631.